RÚT

Původ materiálu
Vojta Vratislav
Pořadí v lekci
39

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 36:8

Jak vzácný skvost je tvé milosrdenství, Bože! Lidé se utíkají do stínu tvých křídel.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Rt 1,1-6

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- kniha Rút patří mezi pět svátečních svitků. Četla se při letních, dožínkových slavnostech. Posluchač je četbou tohoto svitku "odváděn od pohanského hýření a sebeopájení, od magických úkonů a mystérií, a je přiváděn k poznání toho, co má být náplní lidského života: úsilí a účast na obecenství Božího lidu, zápas a podíl na Božím zaslíbení a milosti, skutky milosrdenství, péče o opuštěné, zbědované a nuzné." (Jozue, Soudců, Rút, Překlad s výkladem, Praha 1969, s.211). Tedy ani cesta za lepším živobytím, ani úsilí o lepší životní standard, ani radost z plodů práce nesmějí otupit pozornost člověka vůči potřebným.

- odchod Elímelekovy rodiny z Betléma v době neúrody mohli Izraelci chápat jako odpadnutí od společenství lidu a pohrdnutí dědičným svěřenstvím (srv. Nábotovo 'lpění' na vinici - 1 Kr 22). Můžete dětem připomenout, s jakým zdráháním opouštěl v době hladu zaslíbenou zemi Jákob (Gn 46,1nn). Elímelekova rodina odchází z „domu chleba“ (Betlém) a míří do moábských končin, kde nebylo společenství Izraele. Neznamená to však nutně, že se zřekli víry v Hospodina. Rút při svém vyznání velmi dobře ví, k jakému Bohu se hlásí.

- **jako host** (1,1) - rodina Elímelekova se stává utečeneckou - s právy hostovskými, tj. menšími, než měli moábští domorodci. Podobně mají dnes lidé bez zdejšího státního občanství obtížnější přístup k tomu, co je běžné pro nás. Přesto tam Elímelekova rodina stojí o to žít. V moábské zemi nachází útočiště např. prchající 'pomazaný' David a jeho rodiče (1S 22,3),

podobně o moábské zemi mluví Izaiáš (16,4) - nemusíme v moabské zemi hned vidět jen sídlo ideologických nepřátel, i když o orgiastickém rázu jejich náboženství nelze pochybovat (Gn 19,30nn; Nu 25,1nn; Oz 9,10). Biblického vypravěče při takovýchto „výletech“ mezi pohany nejvíc zajímá, jak tam Hospodinovi svědkové zapůsobí (Gn 12,10nn).

.**- úděl vdovy** - žena spoléhala na muže, že on ji zabezpečí a ochrání. Rút i Noemi - dvě vdovy - nemohly počítat s takovou bezprostřední pomocí. Mohly pouze doufat, že se jich někdo ujme, tj. že najdou zastání v izraelském společenství u těch, kdo se budou řídit Hospodinovými přikázáními. Navíc zůstaly bez potomků - tedy bez naděje na „mesiášskou“ budoucnost vyvoleného lidu. Tohle všechno se promítá do změny jména z Noemi na Mara (1,20 - jména vysvětlena v textu).

- **třikrát Noemi opakuje *obraťte se zpět*** (Rt 1,7.11.15) Její naléhání není zdůvodněno tím, že Orpa a Rút jsou cizinky, ale především tím, že je s ní nečeká žádná budoucnost. Ona je vdova, čeká ji už jen hořký úděl, byť ve vlastním lidu, kdežto její ovdovělé snachy se mohou znova vdát, a tak si pojistit budoucnost šťastnou, "sladkou".

Přesto Rút trvá na tom, že půjde s Noemi TVOU cestou, do TVÉHO domova, ke TVÉMU lidu, ke TVÉMU bohu, až do TVÉ smrti. (1,16n) Ač pohanka, projevuje rysy abrahamovské odvahy víry k cestě do nevyšlapané nezajištěnosti.

- **Betlém** se pro navrátilkyně stává skutečně "**domem chleba**" - ovšem především díky tomu, že Rút projevuje rozhodnost a vynalézavost při získávání obživy i při setkání s Boazem. Že to Rút v Betlémě nijak lehké neměla, napovídá i to, že o ní všichni mluví jako o "té cizince, té moabce".(2,6) Teprve Boaz (Bóz) ji přijímá do společenství Božího lidu - tím, když ji - cizinku (2,10) pozve do "kolektivu svých pracovníků" a především ke společenství stolu (2,14).

- **levirátní manželství** - příbuzný se ujal vdovy, vzal si ji za manželku, aby zesnulému porodila potomka. Zastánce má povinnost pomáhat a ochraňovat - vykoupit bratra, který se pro dluhy dostal do vězení či do otroctví, koupit zpět pole a zděděný majetek, který byl prodán z nouze, pomstít křivdy i vraždu, případně se i oženit s vdovou po svém bratru (Gn 38,6- 8; Dt 25,5-10; Lv 25,25.47-49; Jr 32,8-12).

- **sběr klasů** - paběrkovat na polích a zahradách zaručovalo ustanovení zákona (Lv 19,9; 23,22; Dt 24,19) všem opuštěným, chudým, bezdomovcům i přivandrovalcům.

- zápas Rút o nalezení plnohodnotného místa v Božím lidu dostává stále konkrétnější a dramatičtější kontury. Od přizvání ke „společenství obživy“ (2,8) přes „společenství stolu“ (2,14) až po „společenství lože“ (3,10). Navržené texty přitom závěrečnou gradaci (tj. kap 3) vypouštějí - snad ze strachu nad nekonvenčností jednání Rut. I tuto pasáž můžeme zařadit – zvlášť, když dětem připomeneme praotecké příběhy a co to v nich znamenalo být obdarován

potomstvem. Dokud však Rut nebude obdarována synem, nemá plnohodnotný podíl na „mesiášském směřování“ Izraele. Když vlezla Boazovi pod peřinu v noci, kdy očekával sen či vidění od Boha, stala se pro něj „ztělesněným snem“. Erotické motivy se tu snoubí s nenápadnou ironizací mužské (tj. náboženské) nadřazenosti a nekonvenční odvahou a očekáváním víry. Však je její pra-pra-pratchýní Támar (Rt 4,12 viz Gn 38). A obě se - ještě spolu s nevěstkou Rachab - ocitají jako svědkyně mesiášské víry v Ježíšově rodokmenu.

2. úskalí textu:

- nesmí zaniknout nebývalost Rútina rozhodnutí: když se vydává s Noemi do její země, nejedná ze soucitu, ale rozhoduje se pro cestu víry. Je to rozhodnutí dopředu neodůvodnitelné, riskantní cesta do neznáma.

- mohlo by se zdát, že Bóaz jako zastánce poslušně plní svůj úkol. K rozhodujícímu kroku - ujmout se pohanské přivandrovalkyně a zplodit s ní potomka - ho však přiměje Rút. Teprve tehdy se Bóaz „probere“, přizná se k Rút a v duchu levirátního ustanovení prohlašuje, že práva vykoupit pozemky, které patřily Elímelechovi a jeho synům, užije sám, aby zachoval jméno zemřelého.

- narozený potomek by měl být správně zařazen do rodu Elímelechova, nikoli do rodu, z něhož pocházel Bóaz, do rodu Peresova. I když je levirátní manželství odůvodněno prastarou formulí, má zde už jiný význam. Starý řád dostává novou náplň a nový smysl:podtrhuje mesiášské směřování a umožňuje konat milosrdenství

- příběh úzce souvisí s problematikou uprchlíků, azylantů a přistěhovalců. Nebojte se na příběhu ukázat, že i uprostřed Božího lidu vládly vůči příchozím předsudky (“ta Moabka“) a připomenout předsudky zdejší. Příběh chce předsudky odbourat a vzbudit naději, že příchozí představují obohacení. Zřetelně kritický osten je pak namířen proti neschopnosti církve otevřít se nově přicházejícím lidem.

3. metodické pokyny k pracovnímu listu:

- Starším dětem a těm, které biblickou látku více znají, dejte obrázek jako hádanku: Ke kterému příběhu se asi vztahuje? Co všechno na něm vidí? Proč je na něm symbol Večeře Páně? Co jim tam schází? Nakreslili by ten obrázek jinak? Mohou to na základě obrázku zkusit, popřípadě jej rozvést do podrobnějšího comicsu.
- Mladším dětem podle něj můžete příběh o Rút vyprávět, mohou si ho potom omalovat a naučit se říkačku, kterou následně zarecitují dospělým a okomentují, k jakému příběhu se

vztahuje.

4. pomůcky:

obrázky TdV s.75-78;

obrázek z dožínek nebo nějaké přepychové hostiny

obrázek spravedlnosti (žena s vahami v rukou a zavázanýma očima) - můžete s dětmi mluvit o tom, co toto pojetí spravedlnosti znamená - a v čem se liší od spravedlnosti, která se zastává potřebných. Je zastánce víc než nestranné rozsuzování soudce podle zákona?

obr. rodokmenu (může být stejný jako v úloze 31 - o Rachab)

5. motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší školní věk:

- přišel k vám do třídy v poslední době někdo nový? Našel si rychle kamarády nebo to měl s vámi těžké? Pomohl mu někdo?

Otázky pro střední a starší školní věk:

- potkali jste někdy nějakého uprchlíka, mluvili jste s ním? Proč lidé opouštějí své domovy, co je nutí, aby prchali do cizích, neznámých zemí?

Tato motivace dobře poslouží k uvedení do příběhu. Pokud ji použijete, nezapomeňte odlišit, že Rút nepřichází kvůli hladu - ale kvůli víře. Přesto i ona musí do jisté míry prolamovat limity dané nedůvěrou vůči příchozím.

- znáte někoho, kdo se pro víru rozhodl v dospělosti. Myslíte, že to měl těžké? Víte, jaký vztah má Bible k takovým lidem?

Tato motivace umožní během vyprávění zvýraznit odvahu víry Rút a kriticky ukázat na „xenofobní“ rysy tradičního církevního společenství. Není však dobré snažit se obě spojit - objeví se vám příliš mnoho motivů pohromadě a vyprávění bude nepřehledné. Další motivy můžete vždycky rozvést pomocí podnětů k rozhovoru.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Využijete-li navrženou motivaci, můžete Rút představit jako odvážnou pohanku, která skrze Elimelechovu rodinu vytušila, jak jedinečná naděje se otevírá ve společenství Izraele, a proto se nenechá odradit žádnými překážkami. Z této víry plyne její pomoc Noemi, skrze tuto víru se jí nakonec dostává podílu na mesiášském dědictví Izraele.

I. Motivace

II. S ovdovělou Noemi se z ciziny vrací i pohanská Rút

III. Rút se rozhodla pro víru a lid Noemi

IV. „Nová“ Rút pečuje o Noemi - sbírá klasy - všimne si jí Bóaz

V. Noemi vyzve Rút, ať Bóaze upozorní na jeho levirátní povinnost

VI. Bóaz si bere Rút, narodí se jim syn - Rút je plně zařazena do společenství Izraele

-nebo můžete vyprávějte podle BD 43, Noemi a Rút. Výběr textů k tomuto převyprávění jako by se ovšem příliš soustředil na neblahý osud „odpadlíků od víry.“

I. Elímelek a Noemi s dětmi odcházejí kvůli neúrodě z Betléma do Moábské země

II. Žijí zde spokojeně asi deset let, po úmrtí Elímeleka umírají i oba dva ženatí synové

III. Noemi se loučí se snachami, Rút vyznává svou víru a připojuje se k Noemi

IV. Noemi a Rút se navrátily do Betléma a jsou přijaty do společenství Božího lidu

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk:

Jak využít motivací a jak pokračovat - viz komentář k motivačnímu uvedení. Navržená osnova počítá s motivací o uprchlících.

I. Motivace

II. Odchod z Betléma plného hladu

III. Jak to dopadlo v Moabu (nasyceni, ale bez opory a budoucnosti)

IV. Noemi se rozhoduje k návratu, Rút se připojuje a nedá se odradit

V. Rút sbírá obilí a nachází zastánce

VI. Jak Rút napověděla zastánci, v čem se má ještě zastat

VII. Bóaz si bere Rút, narodí se jim syn - Rút je plně zařazena do společenství Izraele

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Přišel k vám do třídy v poslední době někdo nový? Jak jste se k němu chovali? Pomohli jste mu, aby se mezi vámi cítil dobře? Našel si rychle kamarády, nebo to měl s vámi těžké?

II. ODCHOD Z BETLÉMA PLNÉHO HLADU

Elímelek odchází se svou ženou Noemi a dvěma syny z domova. Dosud žili v Betlémě. S tímto městem byly spjaty jejich životy. Tam měli svůj domov. Betlém – dům chleba. Pro Elímeleka a jeho rodinu to znamená asi tolik, jako dům jistoty, bezpečí a poklidné předvídatelné budoucnosti. Ale stalo se, že chléb došel, a z Betléma je najednou dům hladu, dům nejistoty, dům utrpení. To je situace, kterou si dovedeme představit jen vzdáleně. Kdo z nás ví něco o hladu? Ne o hladu na výletě, který cítíme jedno odpoledne. Tady je řeč o hladu, který vyhání lidi z domovů, ze země; o hladu, který způsobuje bolest a smrt.

Odchod z Betléma však znamená mnohem víc než útěk před hladomorem. Je to útěk od Hospodinova lidu. Ne že by snad Bůh byl jen mezi Izraelci. Bůh nás skutečně doprovází kdekoli; je nám blízko i tam, kde bychom ho nečekali. (A naopak může být daleko tam, kde s ním sebejistě počítáme.) Teď však Elímelekova rodina odchází tam, kde Hospodina neznají.

III. JAK TO BYLO V MOÁBU

Elímelek, Noemi, Machlón a Kiljón doputovali do Moábu, kde hlad nehrozil. Jídla tam bylo dost a jejich životy byly zachráněny. Usadili se tu a začali nový život. Oba synové se oženili s moábskými ženami Orpou a Rút. Pokud jste se někdy s rodiči přestěhovali, třeba jen do

jiného města, víte, jak dlouho trvá se zabydlet. Není snadné najít nové kamarády, zvyknout si na nový domov. Elímelekova rodina však to měla horší: těžko mohla najít skutečný domov mezi těmi, kdo neznají Hospodina. Pravý domov měli u svého lidu, v Betlémě.

Když uplynulo deset let, stalo se, že Elímelek i jeho synové zemřeli, a tak v Moábu zůstala Noemi sama se svými dvěma snachami. Tragédie jejich situace nebyla jen v osobním smutku, ale také v postavení vdov v tehdejším světě. Vdova byla závislá na milosrdenství ostatních, byla nejposlednější z posledních. Nebyl nikdo, kdo by ji živil, kdo by se o ni staral, kdo by se jí zastal. Noemi i se svými snachami zůstala v Moábu bez naděje na lepší budoucnost.

IV. NOEMI SE VRACÍ, RÚT SE K NÍ PŘIPOJUJE

V této těžké situaci zastihne Noemi zpráva z domova. Bůh se opět přiklonil ke svému lidu a dal mu chléb. Noemi nemá důvod, proč v Moábu déle zůstávat. Rozhodne se k návratu domů, do Betléma. Rút i Orpa ji chtějí následovat, ale Noemi jim to rozmlouvá. Ne proto, že jsou pohanky; spíše si uvědomuje, že jestli s ní zůstanou, nic dobrého je nečeká. Vždyť je sama, bez muže, bez zastání, bez jistoty, že přežije. A což teprve její snachy! Orpa se nakonec se slzami v očích nechá přesvědčit, avšak Rút přísahá, že Noemi nikdy neopustí. „Kamkoli půjdeš, půjdu i já. Tvůj lid bude mým lidem a tvůj Bůh mým Bohem. Kde umřeš, budu pohřbena i já.“

V tom, pro co se Rút rozhodla, bylo velké riziko. Bude v cizí zemi. Nebude mít žádnou jistotu. Navíc bude muset přijmout neznámé zvyky a jistě ji také přepadne stesk po domově. Kromě vzácného pouta k Noemi nemá žádný důvod, aby tyto těžkosti podstupovala. Ona však starou Noemi v žádném případě neopustí, a tak se obě vydají na cestu do Betléma.

V. RÚT SBÍRÁ OBILÍ A NACHÁZÍ ZASTÁNCE

Když tam přišly, shluklo se kolem nich celé město. „Není to Noemi?“ „Ano, jsem to já. Ale já už dávno nejsem Noemi (to je česky Rozkošná), spíše byste mně měli říkat Mara (což znamená Trpká), tak smutný je můj úděl.“

V těch dnech začínala v Betlémě sklizeň ječmene. Aby uživila Noemi i sebe, chodí Rút na pole sbírat klasy. Netušila, že právě to pole patří Boazovi, který byl příbuzným zemřelého Elimelecha. Sbírat klasy, které zůstávaly po žencích, nebylo tehdy nic výjimečného. Podle Zákona chudáci, opuštění a bezdomovci směli takhle paběrkovat i na cizím poli.

Přesto to Rút nemá snadné. I když je chráněna Božím Zákonem, přece jen je to cizinka. Víme, jak se lidé na cizince dívají. Potkáváme takové lidi i dnes: Ukrajince, Vietnamce, Romy, Araby.

„Co tady chtějí? Nepatří sem. Ať táhnou, odkud přišli!“ I takovou řeč můžeme dnes slyšet. Jak se asi cítí, když to slyší? Možná, že podobnou řeč aspoň ze začátku slýchala i Rút. Lidé však brzo poznali, jak pěkně se Rút stará o Noemi, a přijali ji.

Doneslo se to až k Boazovi, a ten vzal Rút pod ochranu. Řekl jí, aby přicházela na jeho pole i nadále. Svým služebníkům pak nařídil, aby v její blízkosti ponechávali na zemi více klasů. „Jak to, že jsem u tebe došla přízně, že se mě ujímáš, ačkoli jsem cizinka?“ diví se Rút. Boaz jí odpověděl: „Vím, co všechno už jsi učinila pro Noemi. Opustila jsi kvůli ní svoji vlast a odešla jsi k lidu, který pro tebe byl cizí. Spolehla ses na Boha, kterého jsi předtím neznala. Nechť ti to on sám bohatě odplatí.“

Po návratu z pole Rút vyprávěla Noemi o štěstí, které ji potkalo. Noemi to potěšilo: „Ten muž je náš blízký příbuzný, on by se o nás mohl postarat, mohl by být naším zastáncem. Zůstaň na jeho poli až do konce sklizně.“

VI. BOAZ SI BERE RÚT ZA MANŽELKU, RÚT JE PŘIJATA DO BOŽÍHO LIDU

Noemi si velmi přála, aby Rút – i když přišla jako cizinka - nalezla v Božím lidu trvalý domov. Toho by mohla dosáhnout levirátním sňatkem. Když totiž žena ovdověla a neměla děti, měl si ji vzít nejbližší příbuzný jejího zemřelého muže. A to byl v tomto případě Boaz. On sám se však k tomu neměl. Rút se tedy rozhodla: Když se v noci po dožínkové slavnosti Boaz probudil, našel Rút vedle sebe. Byl to z její strany velmi odvážný krok. Jistě si uvědomovala, z čeho by ji mohli podezřívat a jaká hanba by na ni mohla padnout. Ona se toho však přece odvážila; tak veliká byla její touha, aby už navždy patřila k Božímu lidu. Její přání bylo splněno. Boaz jí řekl: „Požehnaná buď od Hospodina! Neboj se! Udělám vše, oč si říkáš.“

Hned druhého dne šel k představeným města a veřejně prohlásil, že je připraven uzavřít sňatek s Rút moábskou, vdovou po svém příbuzném. Tak se také stalo. Boaz se oženil s Rút. Tím byla tato moábská žena natrvalo přijata do společenství Božího lidu. A právě ona bude mít v dějinách Izraele významné místo: jejím pravnukem nebude nikdo menší než král David. Tak se její jméno dostane i do rodokmenu samého Pána Ježíše Krista.

VII. CIZINCI A MY

Až příště potkáte na ulici cizince, zkuste přemýšlet, jaký má za sebou příběh. Co ho vedlo k tomu, aby opustil svou zemi a přišel do té naší? A jak jsme ho přijali? Vzpomeňte si na to, co prožila Rút, i na dějiny Božího lidu. Izraelci přece byli v Egyptě také cizinci, čtyřicet let hledali svůj domov, zemi zaslíbenou. Bůh je s těmi, kdo jsou na dně, s těmi, kdo už nemají co ztratit,

s ubohými, opuštěnými. Pokud jsme proti nim zaujati, jsme zaujati proti Bohu, jsme proti jeho vůli. Jestliže takto jednáme, žijeme v hříchu. A naopak, pokud takoví lidé mezi námi najdou své místo, může to být dobré nejen pro ně, ale i pro nás. Tak jako bylo přijetí Rút přínosem pro celý izraelský lid a nakonec i pro všechno křesťanstvo.

MODLITBA

Pane Bože, my lidé jsme různí. Ale ty jsi Otec nás všech. Dnes tě prosíme za všechny, kdo museli opustit svůj domov a pro záchranu života odejít do cizí země. Prosíme tě za spravedlnost a možnost klidného života pro všechny. Dej, ať umíme jedni druhé přijímat, tak jako ty přijímáš nás. Dej nám k tomu potřebnou víru i odvahu. Amen

podněty pro rozhovor:

- toužíte se vystěhovat s rodiči do nějaké cizí země nebo alespoň tam žít několik měsíců společně?

- víte, v kterých zemích jsou nebo byly v tomto století hladomory? Co bylo jejich příčinou?

- už se vám stalo, že jste kvůli víře museli něco opustit, něčeho zanechat?

- napadlo vás, že pro nevěřícího člověka znamená rozhodnutí pro víru cestu do neznáma, riskantní krok?

- je správné opustit svou zemi, své příbuzné, rodinu pro nedostatek jídla?

- víte, že po druhé světové válce se navrátili do naší země někteří naši krajané z Polska a Ukrajiny - jak byli u nás přijati?

- uvědomili jste si, že Rút se 'rozloučila' se svými moábskými rodiči a přáteli a našla si nové?

- někteří lidé říkají, že jejich duchovním otcem je někdo jiný než jejich tatínek - jak to myslí?

- víte, z jakých zemí k nám uprchlíci přicházejí a proč? Jaké mínění o nich má většina lidí? Vede nás víra ke stejnému nebo jinému pohledu?

- máte z uprchlíků: strach; cítíte k nim odpor; jste zvědaví, jak vypadají a co dělají; víte o nich jen prostřednictvím televizního zpravodajství; nechodili byste ani na stejné koupaliště jako oni; chodili byste jinam nakupovat, abyste se s nimi nesetkali...

- jaké jsou podmínky pro získání statutu uprchlíka?

- nezapomínáme na ostatní lidi, když máme všeho dostatek?

- která země přijímaly a přijímají nejvíc uprchlíků a přistěhovalců?

- slyšeli jste někdy o právním státě? Co je to bezpráví a nemožnost dovolat se práva? Bylo paběrkování na poli žebráním, nebo právem povoleným zákonem? Máme podobná ustanovení v naší společnosti?

- proč se dnes slaví dožínky a díkčinění? Je rozdíl mezi slavením dožínek a bohoslužbami neděle díkčinění. Kdy se slaví svátek díkčinění - který měsíc?

- jsou ve vašem sboru všichni „doma“ odmalička, nebo do něj patří i lidé, kteří uvěřili v dospělosti? Musejí takoví příchozí překonávat podobné překážky jako Rút?

- víte, kde se o Rút mluví v Novém zákoně? (Mt - rodokmeny)

Odkaz na pracovní list
39 Rút
39 Růt - st
15 Rút
Odkaz na píseň
Bůh je záštita má (SV23)
Pane Bože, prosíme tě (BTS32)
Pomoz mi, můj Pane (SV261)
Ó Pane, smiluj se nad námi
Někdo mě vede za ruku, když bojím se jít tmou
Za to, že v stromech přečtu život
Za ty, kdo hladem trpí a bídou (EZ621)
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Biblický odkaz (kat)
Rút 1,1–22
Rút 2,1–23
Rút 4,13–14
Rút 4,17